

بررسی تأثیر شرایط درماندگی و امکان تداوم فعالیت شرکتها بر دقت برآورد سودها

سید محمدرضا فرخی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۲/۲۹

چکیده

مطالعات گذشته حاکی از آن هست که علاوه بر عوامل داخلی شرکت عوامل خارج از شرکت چون عوامل اقتصادی بر سود که یکی از مورد توجه ترین اطلاعات در تصمیم گیری برای استفاده کنندگان می باشد، موثر است. از این رو در این پژوهش، به بررسی این موضوع پرداخته شد که آیا شرایط اقتصادی موجود در کشور، بر کیفیت سود (دقت برآورد سود) به طور معناداری تأثیر گذار است یا خیر. برای بررسی نقش شرایط اقتصادی بر مدیریت سود، با توجه به شرایط ورمی حاکم باقتصاد کشور، نماینده ای از شدت بحران مالی (بی ثباتی در اقتصاد)، معرفی گردیده و فرضیه اصلی برای بررسی این نقش تدوین شده است. جهت پاسخ گویی به این فرضیه ها، با استفاده از روش نمونه گیری حذفی در قلمرو ۱۳۹۶ - ۱۴۰۱، از بورس اوراق بهادار تهران، نمونه انتخاب گشته و با توجه به مبانی نظری مدیریت سود به تبیین مدل و انتخاب متغیرها، پرداخته شده است. نتایج برآوردی مدل های رگرسیونی نشان می دهد با توجه به میزان ضریب تعیین (R²) برای شرکت های با وضعیت مالی بحرانی با وضعیت مالی غیر بحرانی، و برای شرکتهایی با کیفیت اطلاعات مالی بالا و برای شرکت های با کیفیت اطلاعات مالی پایین و برای شرکتهای با تداوم فعالیت بالا و برای شرکتهای با تداوم فعالیت پایین با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکت های با وضعیت تداوم فعالیت، و کیفیت اطلاعات مالی بالا بزرگتر از مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکت های با وضعیت مالی بحرانی، وضعیت تداوم فعالیت، و کیفیت اطلاعات مالی پایین است، بنابراین می توان ادعا نمود دقت برآورد سود در شرکتهای با وضعیت مالی بحرانی، وضعیت تداوم فعالیت، و کیفیت اطلاعات مالی بالا بیشتر از سایر شرکت ها است.

واژگان کلیدی

دقت برآورد سود، وضعیت مالی شرکتها، تداوم فعالیت

^۱ دکتری حسابداری، بنیاد علمی پژوهشی دارالفنون، ایران. Mohamad.farrokhi140@gmail.com

۱. مقدمه

یکی از اهداف حسابداری و تهیه صورتهای مالی ارائه اطلاعاتی سودمند برای تصمیم گیری است. سودمندی در پیش بینی یکی از ویژگیهای مربوط بودن اطلاعات است و از آن در تدوین نظریه و همچنین انتخاب روشهای حسابداری استفاده می شود. سود حسابداری و جریان نقدی هر دو متغیری هستند که از دیرباز مورد علاقه سرمایه گذاران و مدیران و تحلیل گران، اعتبار دهندگان و محققان حسابداری بوده است. کاربردهای سود واقعی یا سود برآورد شده:

- تعیین قیمت اوراق بهادار

- کمک به ارزیابی قدرت سود آوری واحد تجاری

- بررسی ریسک وام اعطایی به واحد تجاری

- مبنایی جهت پاداش مدیران

برآورد سود به سرمایه گذاران کمک می کند تا فرایند تصمیم گیری خود را بهبود بخشند و خطر تصمیم های خود را کاهش دهند. آن ها علاقه دارند، منافع آینده سرمایه گذارای خود را برآورد نمایند درباره دریافت سود نقدی آینده و نیز ارزش سهام خود داوری کنند. مدیران شرکتها با توجه به اینکه در داخل شرکت هستند از آن دسته از استفاده کنندگان صورتهای مالی هستند که نسبت به سایرین اطلاعات بیشتری در اختیارشان می باشد. افشای پیش بینی های شرکت (سود جریان نقدی) از جمله اطلاعات اضافی است که به دلایل مزایای زیر برای استفاده کنندگان افشا میگردد.

۱- چون سرمایه گذاری ها براساس انتظار از سود آوری عملیات آتی انجام می گیرد.

۲- افشای برآوردهای واحد تجاری دانش مدیریت را از عملیات شرکت و نظر او را از دور نمای آتی چنین عملیاتی برای سرمایه گذاران مشخص میکنند.

۳- عده ای دیگر از پژوهشگران به دلایل زیر افشای اطلاعات را صحیح نمی دانند.

الف) پیش بینی ممکن است سرمایه گذاران را گمراه کند

ب) پیش بینی ها برای حسابرسی مشکل است

ج) پیش بینی مدیریت به رغم محاسن موجود با مشکلاتی همراه است. از جمله اینکه خود بیشترین فایده را از میزان سود میبرند پس ممکن است به طور جانبدارانه پیش بینی کنند.

روش های مختلفی برای برآورد سود هر سهم از جمله پیش بینی توسط مدیران، تحلیل گران یا استفاده از سری های زمانی وجود دارد. که در این تحقیق از روش برآورد سود توسط مدیران استفاده می کنیم. تنوع منابع برآورد سود سبب توجه به دقت برآورد می شود. منبعی که به درصد اشتباه کمتری بیانجامد یعنی برآورد به واقعیت نزدیک می باشد.

هدف از ارائه وضعیت مالی بیان وضعیت اقتصادی شرکت و سود آوری آن است. مخاطب گزارشات، سرمایه داران، سرمایه گذاران بالقوه، بستانکاران، وام دهندگان بالقوه، سازمانهای آماری اعم از دولتی و غیر دولتی، ارگانهایی که با واحد اقتصادی مورد گزارش از نظر فعالیت تجاری رابطه طولی یا عرضی دارند و... می باشد. امروزه (سال ۱۳۹۱ شمسی) این اطلاعات در قالب چهار صورت مالی اساسی (ترازنامه، صورت سود و زیان، صورت سود و زیان جامع و صورت جریان وجوه نقد)، یادداشتهای توضیحی همراه، گزارش حسابرس مبنی بر استاندارد بودن و صحت اطلاعات این گزارشها و همچنین گزارش عملکرد مدیریت به همراه گزارش بازرسی قانونی است. گزارشهای عمومی باید بتوانند اطلاعاتی در اختیار استفاده کنندگان قرار دهند که آنها را در گرفتن تصمیم درست یاری کند و باعث گمراهی و تعبیر

غلط نشود چرا که تنها زمانی منابع مالی به صورت بهینه تخصیص می‌یابند که تخصیص دهندگان اطلاعاتی مربوط و قابل اتکا جهت تصمیم‌گیری در اختیار داشته باشند.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

به طور کلی وضعیت مالی شرکتها (بحران مالی) به موقعیتی اطلاق می‌شود که طی آن و در نتیجه یورش به بازار ارز، پول رایج کشور شدیداً با کاهش ارزش مواجهه می‌شود و یا ذخایر بین‌المللی شدیداً کاهش می‌یابد و یا ترکیبی از این دو اتفاق می‌افتد (نادری، ۱۳۹۶). تعریف این بحران طیف گسترده‌ای از بحرانهای پیش‌آمده در متغیرهای مالی رادر بر می‌گیرد. بحران مالی می‌تواند نلشی از ایجاد اختلال در یکی از مبادیخس مالی اقتصاد بوده و به دلیل وجود ارتباطات و روابط مالی با سایر متغیرهای مالی و بخش واقعی اقتصاد سرایت نماید. بحران بازار سهام، تراز پرداخت‌ها، ورشکستگی بانک‌ها و شرکت‌های بیمه، تغییرات شدید نرخ ارز و کاهش ارزش پول رایج یک کشور بحران‌های قابل‌مثالدر این حوزه می‌باشند.

به منظور تبیین شاخص بحران مالی، لازم است ادبیات تجربی و پیشینه پژوهشی مربوط به پیش‌بینی به وضعیت مالی بحرانی را مورد بررسی قرار دهیم.

بحران مالی ممکن است در درون اقتصاد ریشه داشته و یا در خارج از اقتصاد ایجاد شده باشد. بحران مالی داخلی معمولاً از بخش شرکتی و یا بازار دارایی‌ها (بخصوص مسکن)، نشات می‌گیرد بخش قابل‌ملاحظه‌ای از دارایی بانک‌ها، تسهیلاتی است که به بنگاه‌های اقتصادی اعطا نموده اند بدیهی است همواره ممکن است تعدادی از بنگاه‌هایی به دلیل عدم سوددهی، از عهده بازپرداخت تعهدات خود به بانک برنایند. در این صورت بانک می‌تواند از طریق نقد کردن وثایق، مطالبات خود از بنگاه‌های مزبور را استیفا نماید.

آقایی، ۱۳۹۱ شرکت‌هایی که در آستانه ورشکستگی قراردارند، کمتر تمایل دارند که از سطح بهینه هزینه‌های اداری، عمومی و فروش منحرف شوند. همچنین، شرکت‌های مواجه با مضیقه مالی کمتر تمایل به تولید بیش از حد موجودی‌ها دارند.

گرملیچ (۲۰۱۲)، با بررسی ارتباط بین پیش‌بینی‌های مدیریت از سود و اقلام تعهدی اختیاری در شرکت‌های جدیدالورود به بورس دانمارک بیان می‌کند که مدیران شرکت‌های دانمارکی بدون توجه به اینکه سود واقعی (قبل از مدیریت سود) بیشتر یا کمتر از سود پیش‌بینی شده باشد، از اقلام تعهدی اختیاری برای کاهش خطای پیش‌بینی سود استفاده می‌نمایند.

روگرس و استوکن (۲۰۱۲)، در تحقیق خود تحت عنوان "اعتبار پیش‌بینی‌های مدیریت" به بررسی انگیزه‌های مدیریت برای انحراف در پیش‌بینی و چگونگی اتکا سرمایه‌گذاران به این پیش‌بینیها پرداختند.

لی (۲۰۱۲)، پژوهشی با عنوان "حسابداری محافظه‌کارانه و رفتار پیش‌بینی سود مدیران" دریافت که انتشار اعلامیه‌های پیش‌بینی سود و تکرار آنها متناسب با سطح محافظه‌کاری افزایش می‌یابد.

گیولی و هاین (۲۰۱۵)، محافظه‌کاری عبارت است از انتخاب یک راهکار حسابداری تحت شرایط ابهام که در نهایت به ارائه کمترین داراییها و درآمدها بینجامد و کمترین اثر مثبت را حقوق صاحبان سهام داشته باشد.

ولک و همکاران (۲۰۱۵)، محافظه‌کاری را اینگونه تعریف میکنند: "محافظه‌کاری یعنی شناسایی هر چه کندتر سودها و ارزشیابی هرچه کمتر داراییهاست.

چویی (۲۰۱۱)، در پژوهشی اثرات بحران مالی آسیا ۱۹۹۸-۱۹۹۷، را بررسی نمودند. مطابق با نتیجه شان مدیریت سود در طول و بعد از این بحران افزایش داشته است.

ترومبتا (۲۰۱۴)، با بررسی شرکت های امریکایی، نشان دادند که بین شدت بحران مالی و مدیریت سود رابطه غیر یکنواخت وجود دارد و کیفیت سود در طول دوره های متوسط بحران بهبود می یابد و همان طور که بحران وخیم تر می شود شدید می شود.

نادری (۱۳۹۳)، در پژوهشی از سیستم هشدار پیش از موعد برای بحران های مالی به عنوان یک ابزار تجربی عیب یابی اقتصاد کلان ایران استفاده نموده است. وی بر مبنای مطالعات انجام شده در دیگر کشورها و با استفاده از روش های مرسوم استخراج علائم و برآورد احتمال بحران، یک سیستم هشدار پیش از موعد بحران های مالی برای اقتصاد ایران ارائه نمود که قادر است بحران های مالی را از قبل هشدار دهد. این سیستم برای رخداد بحران مالی سال ۱۳۷۲ شبیه سازی شده است. نتایج شبیه سازی علائم مناسبی را قبل از وقوع بحران ارائه می دهد.

کرمی و افتخاری (۱۳۹۳)، در پژوهش به بررسی رابطه میان برخی معیارهای کیفیت سود حسابداری و وضعیت کلی اقتصاد پرداخته است. آنها از معیارهای ضریب واکنش سود و پایداری سود به عنوان معیار کیفیت سود و از چرخه های تجاری به عنوان نماینده وضعیت کلی اقتصاد در این پژوهش استفاده نمودند. بر مبنای نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون و آزمون فرضیه ها، مشاهده شد که وضعیت اقتصادی بر واکنش سرمایه گذاران به سود حسابداری تاثیر می گذارد، به گونه ای که این واکنش به سود، در دوره رکود نسبت به دوره رونق بیشتر است. همچنین وضعیت اقتصادی بر پایداری سود تاثیر می گذارد، به طوری که پایداری سود در دوره رونق نسبت به دوره رکود کمتر است.

۳. فرضیه های پژوهش

- دقت برآورد سود در شرکت های دارای وضعیت مالی بحرانی در مقایسه با سایر شرکتها کمتر است.
- دقت برآورد سود در شرکت های دارای تداوم فعالیت تفاوت معناداری با سایر شرکتها دارد.
- دقت برآورد سود در شرکت هایی که کیفیت اطلاعات مالی بالاتری دارند در مقایسه با سایر شرکتها تفاوت معناداری دارد.

۴. روش پژوهش

این تحقیق در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری قرار دارد و با توجه به آن که از اطلاعات تاریخی برای آزمون فرضیه ها استفاده شده است، در زمره تحقیقات شبه آزمایشی نیز طبقه بندی می گردد. تحقیق حاضر از لحاظ طبقه بندی بر حسب هدف، پژوهشی کاربردی بوده و از نظر طبقه بندی بر مبنای روش، تحقیق تجربی توصیفی محسوب می شود و از میان پژوهش های توصیفی، از نوع همبستگی است، و به دلیل آنکه داده های گذشته را بررسی می کند از نوع "پس رویدادی" است. زیرا رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را بررسی می کند. همچنین با توجه به عدم امکان کنترل کلیه متغیرهای نامربوط و استفاده از اطلاعات تاریخی برای آزمون فرضیه ها، می توان این تحقیق را از لحاظ شیوه گردآوری داده ها در زمره تحقیقات شبه تجربی-پس رویدادی قرار داد.

۵. جامعه و نمونه آماری و دوره زمانی پژوهش

جامعه بزرگترین مجموعه از موجودات است که در یک زمان معین مورد توجه قرار می گیرد و حداقل دارای یک صفت مشخصه می باشند. صفت مشخصه، صفتی است که بین همه عناصر جامعه آماری، مشترک و متمایز کننده جامعه

آماري از ساير جوامع مي باشد (سرمد و همکاران، ۱۳۸۵). بدون تردید شرط لازم برای انجام تحقیقی، وجود اطلاعات در دسترس می باشد که در وضعیت کنونی ایران، اطلاعات مربوط به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از قابلیت دسترس برخوردار است. بر این اساس جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می دهد که تا پایان سال ۱۴۰۱ دارای ۶۸۰ عضو بوده است. کلیه شرکت های عضو جامعه آماری که دارای شرایط زیر بودند، به عنوان نمونه آماری لحاظ شدند و آن دسته از شرکت های که این شرایط را نداشتند، از نمونه آماری حذف گردیدند که این شرایط عبارتند از .

۱- طی سالهای مالی یادشده، تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشند. (به شرط آنکه شرکتهای مذکور فعالیت های مالی خود را طی سالهای مالی مورد نظر تغییر نداده باشد).

۲- پایان سال مالی آنها اسفند ماه باشد. (به شرط آنکه شرکتهای نمونه آماری جزء میان دوره ای محسوب شوند)

۳- اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای تحقیق در سالهای مورد بررسی موجود باشد و صورتهای مالی و یادداشتهای توضیحی مربوط به آنها، به طور کامل در اختیار باشد. (اگر چنانچه مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای تحقیق در سالهای مورد بررسی موجود باشد و صورتهای مالی و یادداشتهای توضیحی مربوط به آنها، به طور کامل در اختیار حسابرسان قرار بگیرد)

۴- جزو بانکها و موسسات مالی (شرکتهای سرمایه گذاری، واسطه گریهای مالی، شرکتهای هلدینگ، بانکها و لیزینگها) نباشند

اگر شرکتهای جامعه نمونه آماری جزء (شرکتهای سرمایه گذاری، واسطه گریهای مالی، شرکتهای هلدینگ، بانکها و لیزینگ باشد در جامعه نمونه آماری نمی گنجد)

۶. مدل و متغیرهای پژوهش

$$(1) \text{ABS}(EPS_{i,t} - E_{i,t}) = a + \beta_1 Z + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{LIFE} + \beta_4 \text{DFL}$$

$$(2) \text{ABS}(EPS_{i,t} - E_{i,t}) = a + \beta_1 \text{TURA} + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{LIFE} + \beta_4 \text{DFL}$$

$$(3) \text{ABS}(EPS_{i,t} - E_{i,t}) = a + \beta_1 \text{OPINION} + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{LIFE} + \beta_4 \text{DFL}$$

متغیرهای مورد مطالعه در این تحقیق، شامل متغیر وابسته، متغیرهای مستقل و متغیرهای کنترلی به شرح زیر اندازه گیری شده اند.

۱ متغیر وابسته: دقت برآورد [سودوزیان و بحرانهای مالی و ورشکستگی مالی] دقت برآورد سود می تواند به استفاده کنندگان در اخذ تصمیمات بهینه یاری رساند و از این لحاظ چنین پژوهشی می تواند به عنوان پژوهش کاربردی در شناسایی پیش بینی های دقیق تر مفید واقع شود. بنابراین با توجه به اهمیت سود هر سهم افشاء شده توسط شرکت هادربازار سرمایه، کم بودن پژوهش موجود در زمینه پیش بینی سود شرکتها در کشور و با عنایت به این که پژوهش ها در مورد تعیین درجه اهمیت عوامل موثر بر دقت پیش بینی سود بسیار نادرست است اجزای آن شامل موارد زیر است:

$$\text{اختیاب دقت سود توسط مدیران} = (EPS_{i,t} - F_{ik,t}) / ABEPS_{i,t}$$

اجزای آن شامل موارد زیر است:

$$EPS_{i,t} = \text{سود هر سهم واقعی گزارش شده برای شرکت } i \text{ ام در دوره } t$$

$$F_{ik,t} = \text{دقت } k \text{ ام مدیران برای سود هر سهم دوره } t$$

$$ABEPS_{i,t} = \text{ارزش مطلق سود هر سهم واقعی دوره } t$$

$$= (EPS_{i,t} - EPS_{i,t-1}) / ABEPS_{i,t} = \text{انتخاب برآورد سود با مدل گام تصادفی}$$

که در آن:

$$EPS_{i,t-1} = \text{سود هر سهم واقعی گزارش شده برای شرکت } i \text{ در دوره } t-1$$

سپس، برای بررسی ارتباط معنی داری میان میانگین‌ها از آزمون t در سطح اطمینان ۹۵ درصد (سطح خطای ۵ درصد) استفاده شد. سطح آماره به دست آمده با رد یا تایید فرضیه‌های آماری وجود چنین رابطه‌ای تایید یا رد می‌کند.

متغیرهای مستقل

(درماندگی مالی): منظور از درماندگی مالی ورشکستگی شرکتها است.

ورشکستگی: عدم توانایی نقدینگی یک شرکت برای تداوم فعالیت و پرداخت تعهدات آن در سررسید می‌باشد

ناتوانی واحد تجاری می‌تواند ناشی از توقف عملی یا ورشکستگی باشد ورشکستگی با مدل‌های مختلفی

اندازه‌گیری می‌شود یکی از مدل‌ها که ما جهت تحقیق مدنظر داریم.

مدل آلتمن است. این مدل که از پنج نسبت مالی (سرمایه در گردش به کل دارایی (X1)، سود انباشته به کل دارایی

(X2)، درآمد قبل از بهره و مالیات به کل دارایی (X3)، ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری بدهی (X4)،

فروش به کل دارایی (X5) تشکیل شده به صورت زیر است:

$$Z'' = 0/717 \times 1 + 0/84 \times 2 + 3/1 \times 3 + 0/42 \times 4 + 0/998 \times 5$$

حالت ورشکستگی کامل

حالت مابین ورشکستگی و غیر ورشکستگی

حالت سلامت کامل

فرض تداوم فعالیت:

فرض بر این است که هر واحد تجاری دارای تداوم فعالیت است یعنی عملیات آن در آینده قابل پیش بینی، و ادامه دارد. به بیان دیگر فرض می‌شود که نه قصد بر این است که واحد تجاری منحل یا عملیات آن به نحو قابل ملاحظه‌ای کاهش داده شود و نه ضرورت این کار احساس می‌شود. فرض تداوم فعالیت بر مبنای معاملات نامحدود پی در پی طرح ریزی شده است. متحمل‌ترین وضعیت برای واحد تجاری این است که فرض شود در آینده قابل پیش بینی منحل و برچیده نخواهد شد. از طرفی فرض تداوم فعالیت را نباید به مفهوم دوام و بقای همیشگی واحد تجاری برای یک دوره زمانی دانست.

در تحقیقات مختلف و عمدتاً خارجی برای اندازه‌گیری موضوع تداوم فعالیت، عمر شرکت را ملاک قرار داده اند هر چه شرکت عمر طولانی‌تری داشته باشد فرض بر این گذاشته می‌شود که دارای تداوم فعالیت بالاتری است. در برخی تحقیقات دیگر شاخص مالی سرمایه در گردش را مبنای قرار داده اند هر چه این شاخص مثبت‌تر و بالاتر باشد، از تداوم فعالیت بالاتری برخوردار است.

متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی که می توانند به صورت بالقوه، رابطه بین حاکمیت شرکتی و میزان نگهداشت وجه نقد شرکت ها را تحت تاثیر قرار دهند، به شرح زیر می باشند:

اندازه شرکت

(ترومبتا، ۲۰۱۴) متغیری کنترلی از ویژگی های شرکت است و به صورت لگاریتم طبیعی کل دارایی های محاسبه می شود. این متغیر از این جنبه در مدل لحاظ شده است که انتظار می رود شرکت های بزرگ تر با دقت بیشتری توسط بازار و سهامداران مورد نظارت قرار گیرد و لذا انجام مدیریت سود در آنها مشکل تر باشد.

$$SIZE_{i,t} = \text{Log} S_{i,t}$$

و t در سال i اندازه شرکت $SIZE_{i,t}$

می باشد. t در سال i خالص فروش شرکت $S_{i,t}$

اهرم مالی

کوسندی (۲۰۱۱) و چن و وانگ (۲۰۱۳) بر این باورند که اهرم مالی، احتمال ورشکستگی شرکت را افزایش می دهد، لذا انتظار می رود که شرکت های اهرمی برای کاهش ریسک مالی، وجه نقد بیشتری نگهداری نمایند. در این تحقیق، برای سنجش اهرم مالی از نسبت بدهی که از تقسیم مجموع بدهی به مجموع دارایی های شرکت محاسبه می گردد، استفاده شده است.

$$LEV_{i,t} = \frac{TD_{i,t}}{TA_{i,t}}$$

به طوری که در آن:

$LEV_{i,t}$: اهرم مالی شرکت i در سال t ،

$TD_{i,t}$: مجموع بدهی های شرکت i در سال t و

$TA_{i,t}$: جمع دارایی های شرکت i در سال t می باشد

عمر شرکت

در اکثر شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار قدمت (عمر) شرکت را در نظر می گیرند در این گونه شرکتهای هرچه قدر عمر آنها بیشتر باشد (سابقه حضور در بورس) از دقت پیش بینی بالاتر برخوردار می باشند

۷. روش تجزیه و تحلیل دادهها

نتایج آزمون مدل اول پژوهش

نتایج حاصل از برآورد مدل اول پژوهش در دو حالت شرکتهای بدون بحران مالی و شرکتهای دارای بحران مالی به شرح جدول (۱) می باشد.

$$(1) \text{ABS}(\text{EPS}_{i,t} - E_{i,t}) = a + \beta_1 Z + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{LIFE} + \beta_4 \text{DFL}$$

جدول یک - خلاصه نتایج آماری آزمون مدل اول پژوهش

شرکت‌های دارای بحران مالی				شرکت‌های بدون بحران مالی				متغیر
سطح معناداری P-) (VALUE	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	سطح معناداری P-) (VALUE	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	
0.0739	1.7905	0.3740	0.6697	0.7640	-	0.4824	-	B ₀ (عرض از مبدأ)
0.2137	1.2448	0.0387	0.0482	0.2091	-	0.0437	-	Z (درماندگی مالی)
0.0276	-	0.0229	-	0.4862	-	0.0340	-	SIZE (اندازه شرکت)
0.4934	-	0.0022	-	0.3465	-	0.0028	-	LIFE (عمر شرکت)
0.5095	-	0.3375	-	0.0011	-	0.2058	-	DFL (اهرم مالی)
0.0000	6.2524	0.0416	0.2600	0.0050	2.8616	0.0897	0.2567	AR(1) (اتورگرسیون مرتبه اول)
9.3544				5.9066				آماره F فیشر
0.0000				0.0001				سطح معنی‌داری آماره F
0.0790				0.1962				ضریب تعیین
2.0617				1.8888				آماره دوربین واتسن

آزمون دوربین واتسون:

یکی از مشکلات معمول در یک الگوی رگرسیون، وجود همبستگی بین جملات پسماند است. خودهمبستگی نقض یکی از فرض‌های استاندارد الگوی رگرسیون می‌باشد. به این ترتیب ویژگی‌های بهترین برآوردکننده خطی بدون تورش خدشه‌دار می‌شود و در نتیجه استنباط آماری قابل اعتماد نخواهد بود. آماره دوربین واتسون برای بررسی خطای تصریح در مدل استفاده می‌شود. به عبارت دیگر، اگر باقیمانده‌های رگرسیون، الگوی سیستماتیک و قابل توجهی از خود نشان دهند، خطای تصریح وجود خواهد داشت. به طور ساده، این همبستگی منعکس‌کننده این واقعیت است که بعضی از متغیرها که متعلق به مدل واقعی هستند، در اخلاص قرار گرفته‌اند که باید از آن خارج شده و به عنوان یک متغیر توضیحی صحیح وارد مدل شوند. بطور کلی اگر این آماره در بازه ۱٫۵-۲٫۵ قرار داشته باشد می‌توان گفت مشکل خودهمبستگی بین جملات پسماند (خطا) مشاهده نمی‌شود. آماره دوربین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقادیر ۱٫۸۸۸ و ۲٫۰۶۱۷ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود.

آماره F فیشر:

قبل از آزمون فرضیه پژوهش براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به مقادیر سطح معنی داری آماره F محاسبه شده به میزان (۰,۰۰۰۱) و (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل های رگرسیونی برازش شده معنادار است.

ضریب تعیین (R²):

با توجه به ضرایب تعیین مدل های برازش شده می توان ادعا نمود، به ترتیب حدود ۲۰ درصد و ۸ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (دقت پیش بینی سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود.

نتیجه فرضیه اول: دقت برآورد سود در شرکتهای دارای وضعیت مالی بحرانی در مقایسه با سایر شرکتهای کمتر است.

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R²) برای شرکتهای بدون بحران مالی عدد ۰,۱۹۶ و برای شرکتهای دارای بحران مالی عدد ۰,۰۷۹ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکتهای دارای بحران مالی کمتر از مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکتهای بدون بحران مالی است، بنابراین می توان ادعا نمود دقت برآورد سود در شرکتهای دارای وضعیت مالی بحرانی در مقایسه با سایر شرکتهای کمتر است.

- نتایج آزمون مدل دوم پژوهش

نتایج حاصل از برآورد مدل دوم پژوهش در دو حالت شرکتهای دارای تداوم فعالیت و شرکتهای بدون تداوم فعالیت به شرح جدول (۲) می باشد.

$$(2) \text{ABS}(\text{EPS}_{i,t} - \text{E}_{i,t}) = a + \beta_1 \text{TURA} + \beta_2 \text{SIZE} + \beta_3 \text{LIFE} + \beta_4 \text{DFL}$$

جدول شماره دو خلاصه نتایج آماری آزمون مدل دوم پژوهش

شرکتهای بدون تداوم فعالیت				شرکتهای دارای تداوم فعالیت				متغیر
سطح معناداری (P-) (VALUE)	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	سطح معناداری (P-) (VALUE)	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	
0.4483	-0.7704	0.0500	-0.0385	0.0187	2.3578	0.0260	0.0614	B ₀ (عرض از مبدأ)
0.0261	-2.3653	0.0659	-0.1558	0.0000	-6.2430	0.0204	-0.1272	TURA (سرمایه در گردش)
0.7635	0.3042	0.0058	0.0018	0.2836	-1.0731	0.0017	-0.0018	SIZE (اندازه شرکت)
0.0874	-1.7789	0.0009	-0.0016	0.3806	-0.8774	0.0002	-0.0001	LIFE (عمر شرکت)
0.0060	3.0041	0.0369	0.1109	0.0002	-3.7449	0.0144	-0.0538	DFL (اهرم مالی)
0.0387	-2.1817	0.1927	-0.4204	0.0000	4.6685	0.0390	0.1819	AR(1) (اتورگرسیون مرتبه اول)
4.18193				15.5930				آماره F فیشر
0.0067				0.0000				سطح معنی داری آماره F

0.4555	0.1084	ضریب تعیین
2.1687	1.9701	آماره دورین واتسن

آزمون دورین واتسون:

آماره دورین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقادیر ۱,۹۷۰۱ و ۲,۱۶۸۷ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود.

آماره F فیشر:

قبل از آزمون فرضیه پژوهش براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به مقادیر سطح معنی داری آماره F محاسبه شده به میزان (۰,۰۰۰۰) و (۰,۰۰۶۷)، می‌توان ادعا نمود که مدل‌های رگرسیونی برازش شده معنادار است.

ضریب تعیین (R²):

با توجه به ضرایب تعیین مدل‌های برازش شده می‌توان ادعا نمود، به ترتیب حدود ۱۱ درصد و ۴۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (دقت پیش‌بینی سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود.

نتیجه فرضیه دوم: دقت برآورد سود در شرکت‌های دارای تداوم فعالیت تفاوت معناداری با سایر شرکتها دارد.

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R²) برای شرکت‌های دارای تداوم فعالیت عدد ۰,۱۰۸ و برای شرکت‌های بدون تداوم فعالیت عدد ۰,۴۵۶ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکت‌های دارای تداوم فعالیت کمتر از مقدار ضریب تعیین (R²) برای شرکت‌های بدون تداوم فعالیت است، بنابراین می‌توان ادعا نمود دقت برآورد سود در شرکت‌های دارای تداوم فعالیت تفاوت معناداری با سایر شرکتها دارد.

نتایج آزمون مدل سوم پژوهش

نتایج حاصل از برآورد مدل سوم پژوهش در دو حالت شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا و شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین به شرح جدول (۳) می‌باشد.

$$(3) ABS(EPSt - E_{i,t}) = a + \beta_1 OPINION + \beta_2 SIZE + \beta_3 LIFE + \beta_4 DFL$$

جدول شماره سه - خلاصه نتایج آزمون مدل سوم پژوهش

شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین				شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا				متغیر
سطح معناداری P-) (VALUE	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	سطح معناداری P-) (VALUE	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	
0.3537	0.9284	0.3354	0.3114	0.6002	0.5249	0.1750	0.0919	B ₀ (عرض از مبدأ)
0.0306	2.1691	0.0554	0.1201	0.0000	3.3575	0.0372	0.1247	OPINION (اظهار نظر حسابرس)

0.1162	-	0.0231	-	0.5675	-	0.0123	-	SIZE (اندازه شرکت)
1.5740	-	0.0363	-	0.5726	-	0.0071	-	
0.4196	-	0.0022	-	0.9973	-	0.0034	-	LIFE (عمر شرکت)
0.8079	-	0.0018	-	0.0015	-	0.0000	-	
0.2815	-	0.1579	-	0.0405	-	0.0814	-	DFL (اهرم مالی)
1.0782	-	0.1702	-	2.0623	-	0.1678	-	
0.0000	-	0.0433	-	0.0108	-	0.0698	-	AR(1) (اتورگرسیون مرتبه اول)
8.7647	-	0.3792	-	2.5715	-	0.1795	-	
16.8169				2.6348				آماره F فیشر
0.0000				0.0248				سطح معنی داری آماره F
0.1531				0.2615				ضریب تعیین
1.8830				1.9937				آماره دوربین واتسن

آزمون دوربین واتسون:

آماره دوربین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقادیر ۱,۹۹۳۷ و ۱,۸۸۳۰ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود.

آماره F فیشر:

قبل از آزمون فرضیه پژوهش براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به مقادیر سطح معنی داری آماره F محاسبه شده به میزان (۰,۰۲۴۸) و (۰,۰۰۰۰)، می‌توان ادعا نمود که مدل‌های رگرسیونی برازش شده معنادار است.

ضریب تعیین (R^2):

با توجه به ضرایب تعیین مدل‌های برازش شده می‌توان ادعا نمود، به ترتیب حدود ۲۶ درصد و ۱۵ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (دقت پیش‌بینی سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود.

فرضیه سوم: دقت برآورد سود در شرکتهایی که کیفیت اطلاعات مالی بالاتری دارند در مقایسه با سایر شرکتها تفاوت معناداری دارد.

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا عدد ۰,۲۶۲ و برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین عدد ۰,۱۵۳ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا بزرگتر از مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین است، بنابراین می‌توان ادعا نمود دقت پیش‌بینی سود در شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا بیشتر از سایر شرکت‌ها است.

۸. نتیجه گیری

نتیجه فرضیه اول: دقت برآورد سود در شرکتهای دارای وضعیت مالی بحرانی در مقایسه با سایر شرکتها کمتر است

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های بدون بحران مالی عدد ۰,۱۹۶ و برای شرکت‌های دارای بحران مالی عدد ۰,۰۷۹ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های

دارای بحران مالی کمتر از مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های بدون بحران مالی است، بنابراین می‌توان ادعا نمود دقت برآورد سود در شرکت‌های دارای وضعیت مالی بحرانی در مقایسه با سایر شرکت‌ها کمتر است. نتایج این فرضیه با مطالعه بولگیر (۲۰۰۱) همسو نیست. مدیریت، فرآیند به کارگیری موثر منابع انسانی و امکانات مادی برای تحقق اهداف سازمانی است. تحقق این فرایند ه وسیله انجام وظایف اساسی مدیران، یعنی برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظام ارزشی حاکم بر سازمان امکان می‌یابد. مدیران کارا کسی است که بتواند با استفاده از حداقل امکانات، حداکثر سود را به سازمان برساند، بنابراین مدیران همواره سعی دارند با اتخاذ سیاست‌های مالی و عملیاتی مناسب، سودآوری شرکت را حداکثر نمود. هورضایت سهامداران را نسبت به میزان سودآوری شرکت جلب نماید. اگر استراتژی‌های انتخابی توسط مدیر نتواند انتظارات سهام داران از سودآوری شرکت را بر آورد نماید، آنگاه انگیزه ای برای مدیر ایجاد خواهد شد که با استفاده از مدیریت سود، سعی در رساندن سودآوری شرکت به حد مورد انتظار سهامداران نماید. بنابراین توانایی‌های مدیر در راهبری شرکت می‌تواند بر مدیریت سود تاثیر بسزایی بگذارد.

نتیجه فرضیه دوم: دقت برآورد سود در شرکتهای دارای تداوم فعالیت تفاوت معناداری با سایر شرکتهای دارد.

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های دارای تداوم فعالیت عدد ۰,۱۰۸ و برای شرکت‌های بدون تداوم فعالیت عدد ۰,۴۵۶ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های دارای تداوم فعالیت کمتر از مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های بدون تداوم فعالیت است، بنابراین می‌توان ادعا نمود دقت برآورد سود در شرکت‌های دارای تداوم فعالیت کمتر از سایر شرکت‌ها است. نتایج ای مطالعه با مطالعه بولگیر (۲۰۰۱) همسو نیست. مدیران دارای توانایی بالای قدرت درک بهتری از شرایط داخلی و خارجی شرکت داشته و از قدرت برآورد بالایی در رابطه با مدیریت سود برخوردارند. مدیران توانا علاوه بر بر اوردهای با کیفیتی که انجام می‌دهند، به واسطه شناخت و قدرت درک خود، پروژه‌های سودآوری را شناسایی کرده و با سرمایه گذاری در آن جریان‌های نقدی عملیاتی رانیز بهبود می‌بخشند، مدیران می‌توانند با تصمیمات خود در رابطه با پروژه‌های عملیاتی شرکت بر پایداری سود و در نتیجه دقت برآورد سود تاثیر گذار باشند. بنابراین توانایی مدیران می‌تواند به صورت مستقیم بر دقت برآورد سود اثر گذاشته و به تبع آن تصمیمات استفاده کنندگان از صورتهای مالی را تحت تاثیر قرار دهد زیرا هر چه قدر سود شرکت از پایداری بیشتر برخوردار باشد، برای آن شرکت دورنمای بتری ترسیم شده و برای سرمایه گذاران جذابیت بالاتری برخوردار خواهد بود.

فرضیه سوم: دقت برآورد سود در شرکتهایی که کیفیت اطلاعات مالی بالاتری دارند در مقایسه با سایر شرکتهای تفاوت معناداری دارد.

با توجه به جدول فوق میزان ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا عدد ۰,۲۶۲ و برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین عدد ۰,۱۵۳ بدست آمده است. با توجه به نتایج، چون مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا بزرگتر از مقدار ضریب تعیین (R^2) برای شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی پایین است، بنابراین می‌توان ادعا نمود دقت پیش‌بینی سود در شرکت‌های با کیفیت اطلاعات مالی بالا بیشتر از سایر شرکت‌ها است. نتایج این مطالعه با مطالعه بولگیر (۲۰۰۱) همسو نیست. مدیران دارای توانایی بالای قدرت درک بهتری از شرایط داخلی و خارجی شرکت داشته و از قدرت برآورد بالایی در رابطه با مدیریت سود برخوردارند.

مدیران توانا علاوه بر برآوردهای با کیفیتی که انجام می دهند، به واسطه شناخت و قدرت درک خود، پروژه های سود آوری را شناسایی کرده و با سرمایه گذاری در آن جریان های نقدی عملیاتی رانیز بهبود می بخشند، مدیران می توانند با تصمیمات خود در رابطه با پروژه های عملیاتی شرکت بر پایداری سود و در نتیجه دقت پیش بینی سود تاثیر گذار باشند. بنابراین توانایی مدیران می تواند به صورت مستقیم بر دقت پیش بینی سود اثر گذاشته و به تبع آن تصمیمات استفاده کنندگان از صورت های مالی را تحت تاثیر قرار دهد زیرا هر چه قدر سود شرکت از پایداری بیشتر برخوردار باشد، برای آن شرکت دورنمای بتری ترسیم شده و برای سرمایه گذاران جذابیت بالاتری برخوردار خواهد بود

۹. پیشنهادهای حاصل از یافته های پژوهش

بنابراین در راستای نتایج تحقیق پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می گردد:

الف- با توجه به نتایج و دستاوردهای تحقیق پیشنهاد میشود که سرمایه گذاران در ارزیابی شرکت های پذیرفته شده ر بورس، علاوه بر بررسی وضعیت سود دهی و بازده حاصل از سهام شرکت، به روند سودهای گزارش شده در گشته و پایداری آن نیز توجه نمایند.

ب- پیشنهاد می شود، فرضیه تحقیق برای شرکت هایی که در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته نشده اند یا در مورد شرکت های سهامی خاص مورد آزمون قرار گیرد.

ت- پیشنهاد می شود تحقیق حاضر در مورد صنایع مختلف به تفکیک صنعت خاص انجام پذیرد.

ث- با توجه به در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به مدیران شرکتها، تا به امروز پژوهشیدر این رابطه در بازار ایران انجام نشده است. این موضوع می تواند به نفع مدیران و به زیان سرمایه گذاران و دیگر ذی نفعان شرت باشد. زیرا مدیران قطعه ای گمگشته از معماری شرکت هستند که کسی از بیرون و حتی داخل شرکت به اطلاعات مالی آنها دسترسی ندارد. از این رو پیشنهاد می شود یک بانک اطلاعاتی قوی در رابطه با اطلاعات مدیران به منظور دسترسی ذینفعان، محققان و فعالان بازار به این داده ها راه اندازی شود.

منابع

- ۱- کردستانی- غلامرضا، لطفی- احمد، "بررسی ارتباط بین خطای پیش بینی سود و ارقام تعهدی" مجله پژوهش های حسابداری مالی؛ ش ۲- تابستان (۱۳۹۰)، ص ۶۳-۷۸.
- ۲- نمازی- محمد، شمس الدینی کاظم "زمستان (۱۳۸۶)" بررسی سازه های موثر بر دقت پیش بینی سود توسط مدیریت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ مجله توسعه و سرمایه، ش ۱؛ صص ۲۵-۱.
- ۳- ثابت- حسین (۱۳۸۴)"عوامل موثر بر سوگیری مدیران در پیش بینی سود، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه اقتصاد و علوم اجتماعی
- ۴- کردستانی و غلامرضا و حبیب امیر بیگلری لنگرودی (1387)، "محافظه کاری در گزارشگری مالی، بررسی به عنوان دو MTB-۴ رابطه عدم تقارن زمانی سود و معیار ارزیابی محافظه کاری"، بررسیهای حسابداری و حسابرسی، 5-kasznik,R.(1999)."On the Association between Voluntary Disclosure and Earnings Management", Journal of Accounting Research, 37,57-81.
- 6-Gramlich,J.D.and Sorensen ,O.(2004)"Voluntary management earnings forecasts and discretionary accruals :evidence from Danish IPOs",European Accounting Review 13(2):235-259.

7-Clement ,M, Frankel ,R,& Miller ,J.(2003)."Confirming Management Earnings Forecasts, Earnings Uncertainty ,and Stock Returns."Journal of Accounting Research, Vol.41,No.4,pp.653-679.

8-Jinhan Pae, Daniel B. Thornton," (2006), Accounting Conservatism and Inefficiency in Analysts' Earnings Forecasts "Queen's University, School of BusinessKingston, Canada,June.

9-Wonsun Paek, Lucy Huajing Chen, (2007) Accounting Conservatism, Earnings Persistence and Pricing Multiples on Earnings “,February.

Investigating the impact of the conditions of helplessness and the possibility of continuing the activities of companies on the accuracy of profit estimation

Abstract

Previous studies suggest that in addition to the internal factors of the company, factors outside of the company, such as economic factors that are one of the most noticeable information in decision making for users, are effective. Therefore, the study was conducted in this study. Whether the economic conditions in the country affect the quality of profit (accuracy of profit estimate) significantly. In order to investigate the role of economic conditions on profit management, according to the situation of the country's vice-versa, the representative of the severity of the financial crisis (Stability in the economy), and three main hypotheses have been formulated to examine this role. To respond to this oven The samples have been selected from the Tehran Stock Exchange using the method of knockout sampling in the territory of 1396-1401 and according to the theoretical basis of profit management, the explanation of the model and selection of variables has been considered. The results of regression models show Given the coefficient of determination (R^2) for corporations with a non-critical financial situation, and for companies with high financial information quality, for companies with low financial information quality and for companies with high business continuity and for companies with continuing activity Low in terms of results, since the amount of determination coefficient (R^2) for companies with a critical financial situation, and The sustainability status of the activity and the quality of the financial information is greater than the amount of the determination coefficient (R^2) for companies with a critical financial situation, the status of business continuity, and the quality of the financial information is low, therefore, it can be claimed that the accuracy of estimates in companies with financial status Critical, sustained activity status, and high financial information quality are higher than other companies.

Keywords

Accuracy of Profit Estimation, Company Financial Status, Continuity of Activity
